

HENDRIK DE RUDDER STELT EEN ‘MENSCHLIEVENDE’ DAAD

Gent, 26 januari 1825

Als verzamelaar van Gentse medailles kwam ik onlangs in bezit van twee exemplaren die dateren uit de Hollandse periode van de Belgische geschiedenis en die met elkaar verband houden. Ze betreffen een ‘menschlievende’ daad die een zekere Hendrik de Rudder in 1725 zou gesteld hebben in Gent. Omdat ik wist dat de maatschappij “Tot nut van ’t Algemeen” nog bestaat in Nederland, nam ik eerst met haar contact op om iets meer te weten te komen over Hendrik de Rudder en over de daad die hij had gesteld. Men meldde mij dat van de bewuste periode geen archieven meer bestonden (3).

Dan maar gezocht in de “Gazette van Gend”, waarin een schat aan informatie over vroeger te vinden is en zo ook over onze Hendrik de Rudder.

In Nr. 1369 van 27 januari 1825 lezen wij:

“Gisteren om half dry uren naer middag heeft alhier by den heer van den Daele, eenen grooten winkelier op den Kalandenberg, een beweene lyk ongeluk plaetse gehad door het springen van buskruyd, het welk in het achter-huys, in de Oragnie-straete, bye ene stove gedroogd wordende, vuer gevat heeft, dat achter-huys door den slag heeft doen instorten, en het nevenstaende huys zoo zeer uyt zyn lood heeft geschokt, dat het zal moeten afgebroken worden. Den zoon en den knecht zyn van onder de puynhoop getrokken, dezen laetsten reeds dood, en den zoon, die noch leefde, is in de naest gelegene kamer gedragen en heeft aldaer den geest gegeven. De vrouwe stond in brand, wanneer eenen voorbygaenden persoon in het huys is geloopt en haer gebluscht heeft. De venster-glazen van de omliggende huizen zyn ten meerderen deele gebroken, en het dak van eenen der gebueren is opgelicht. De civile en militaire overheden zyn seffens toegeloopt, om alle mogelyke maetregelen te nemen. Dit ongeluk bewyst, dat men geene genoegzaeme voorzorgen kan gebruyken voor het huysvesten van buskruyd, zelf voor die plaetse alwaer men dit gevaerlyk kruyd in bewaeringe legt.”

In Nr. 1370 van 31 januari 1825 krijgen we verdere informatie:

“Aengaende den ongelukkigen voorval, veroorzaakt door het springen van buskruyd, waer van wy in onze voorige meldinge hebben gedaen, vernemen wy noch de volgende bijzonderheden. Hoe het buskruyd vuer genomen heeft,

Medaille 1 4,9 cm, verzilverd brons

Voorzijde: Naar links gekeerde buste van Koning Willem (I) met klimmend omschrift: WILLEM KONING DER NEDERL. G.H. V. LUXEMB.(zie voetnoot 1)

Keerzijde: In een mirte- en palmladerenkrans staat op zeven regels de ingegraveerde tekst VOOR HENDRIK DE RUDDER TER BELOONING VAN EENE MENSCHLIEVENDE DAAD TE GENT OP DEN XXVI JANUARY MDCCCXXV.

kan niemand met zekerheid vaststellen, doordien de twee tegenwoordig zynde personen daer van de slagtoffers zyn; dit is evenwel zeker, dat maer het kleynste gedeelte van het ter hand zynde buskruyd is gesprongen, terwyl er van omtrent de noch brandende puynhopen in den zelven oogenblik dry lynwaede zakken, inhoudende circa 25 nederlandsche ponden, door de heeren van den Eynde, lieutenant van de 17^e verdeelinge voetvolk, en H. de Rudder, toezien der van den waterstaet, zyn uytgehaelt en vervolgens nae de hoofdwacht der pompiers beweegt. Het waeren deze heeren, die eerst in huys zyn geloopt en de huysvrouwe van den heer van den Daele gebluscht hebben, waer naer zy onder het gruyts zyn gaen zoeken nae de twee slagtoffers van dezen droevigen voorval, die zy met het wezen tegen den grond by elkanderen hebben vinden liggen, den zoon van den heer van den Daele noch eenige teekens van leven gevende; de heeren van den Eynde en de Rudder aen de verzaemelde menigte voor de deure om onderstand vraegende, waeren er maer dry werklieden, die zig aanboden om in dezen gevaerlyken toestand de hand te leenen, ten eynde den ongelukkigen zoon in eene naestgelegene kamer te brengen. Alsdan is den heer professor Kluyskens geroepen geweest, om zyne hulpmiddelen toe te reyken. In deze omstandigheyd hebben de meergemelde

Medaille 2 4 cm, zilver (zie voetnoot 2)

Voorzijde: klimmend omschrift: TOT NUT VAN ' T ALGEMEEN

Minerva (Athena), de godin van de wijsheid, zit in volle wapenuitrusting onder een boom (een oranjeboom ?). Op een tak van de boom zit een uil (de vogel van Minerva). De hand van de godin steunt op haar schild. Achter haar, aan de voet van de boom, ligt een vierkant rotsblok met een antieke pot er voor. Aan haar voeten liggen twee boeken. Met haar uitgestoken rechterhand geeft zij een boek aan een man die op zijn rechterknie geknield voor haar zit.

Op de afslag: Gekroond wapenschild tussen twee takken.

Keerzijde: klimmend omschrift: EEREPRYS DER MAATSCHAPPIJ

In een eikenkrans (bovenaan open en onderaan gestrikt) staat op acht regels de ingegraveerde tekst: AAN HENDERICK JUDOCUS MARTINUS DE RUDDER DEN 9 DEN AUGUSTUS 1825.

heeren de grootste onbeschroomdheid en kloekmoedigheid aen den dag geleyt. Hoe zeer deze menschevrienden zig in gevaer hebben gestelt zal men lichtelyk kunnen beseffen, wanneer men overdenkt dat er op de zelve plaetse van dezen voorval noch eene menigte buskruyd lag, terwyl de kleederen van den knecht noch brandden, en den gevel van het achterhuys boven hun hoofd stond te waggelen, die weynige minuten naerdien instortte. Het is van deze plaetse dat het buskruyd door hun weggehaeld is; den minsten toeval had hun insgelyks onder de puynhoopen kunnen begraven, en denkelyk zyn wy aen hunne kloekmoedigheid verschuldigd grootere onheylen ontkomen te zyn, want ongetwyffeld had het overig buskruyd ook vuergenomen, en alsdan zouden de gevolgen noch schrikkelyker geweest hebben. Als iets bezonders aenmerkt men dat den eenen zoon van den heer van den Daele op eenen lessenaer voor de venster der achterplaetse, alwaer dit ongeluk plaetse had, zat te

schryven met zynen vader nevens hem, beyde schier ongehinderd zyn gebleven, terwyl alles in de kamer beschaedigd is. Zyne Exc. den gouverneur op het eerste gerucht toegelopen zynde, heeft seffens het huys doorzocht, om zig te verzekeren of er noch buskruyd was. Het is te verhoppen dat de edelmoe-dige daad van de heeren van den Eynde en de Rudder niet verborgen zal blyven aen onzen geliefden monarch en aenspraeke zal hebben op zyne konin-glyke vergeldinge.”

Dat laatste is dus ook gebeurd: als bewijs de medaille die door Koning Willem aan Hendrik de Rudder (en zeker ook aan Van den Eynde) is toegekend. In de “Gazette van Gend” is echter niets te vinden over het toekennen van een medaille aan hen. Eigenaardig, want er zijn in deze krant zeer veel vermeldin-gen van prijzen, eretekens en medailles te vinden die werden toegekend aan verdienstelijke personen.

Onze Hendrik de Rudder moet ook lid geweest zijn van de maatschappij “Tot nut van ’t algemeen” en heeft van het bestuur van die maatschappij ook een eremedaille gekregen. Deze maatschappij was sedert 1824 te Gent werkzaam, zoals we in de “Gazette van Gend” van maandag 11 oktober 1824 kunnen lezen: “In deze stad (Gent) is ook een departement opgericht van de societeyt Tot nut van ’t algemeen, waer van de algmeyne administratie tot Amster-dam is.”

Willy Rouquart

Noten

- (1) Voluit: Willem Koning der Nederlanden Groot - Hertog van Luxemburg. Deze medaille (zonder de op de keerzijde ingegraveerde tekst) staat beschreven en afgebeeld onder nr. 74 in J. Dirks, *Beschrijving der Nederlandsche of op Nederland en Nederlanders betrekking hebbende Penningen, geslagen tusschen November 1813 en November 1863*, 3 delen tekst en 5 delen platen, Haarlem 1889-1894. Deze medaille is een werk van de Franse medailleur Auguste-François Michaut (Parijs) van 1816. Deze Michaut werd de officiële medailleur van het hof onder koning Willem (I).
- (2) De afbeelding van de voorzijde staat niet afgebeeld in J. Dirks, o.c., maar is duidelijk een werk van de Brugse medailleur Fr. De Hondt.
- (3) De maatschappij “Tot nut van ’t algemeen” is een (Nederlandse)landelijke vereniging met plaatselijke afdelingen (“departementen”), opgericht in 1784, die zich tot doel stelt het welzijn, in de ruimste zin, van individu en gemeenschap te bevorderen. De vereniging streeft naar individuele en maatschappelijke ontplooiing met een zo hoog mogelijk cultu-reel gehalte. De maatschappij hield en houdt zich bezig met zaken die het algemeen belang dienen, zoals onderwijs, ontwikkeling en maatschappelijke discussies. Ze heeft daarmee een bijdrage geleverd aan de democratisering van Nederland. Van begin af aan heeft de maatschappij zichzelf gezien als een instelling voor volksontwikkeling en dat betekende, zeker 150 jaar lang, voor ontwikkeling van het “lagere volk”, de achtergestelden. (Wikipedia).